

BMC

YACHT GROUP

Gesepareerd ouderschap

Analysemodel voor complexe scheidingen

Partners in verbetering

Gesepareerd ouderschap

Analysemodel voor complexe scheidingen

1 Inleiding	3
Inzichtelijke probleembeschrijving zorgt voor gestructureerde interventies ..	3
Floor van Essen, drijvende kracht achter de GO	4
Kijkje achter de voordeur: afwijzing	4
2 Over complexe scheidingen	5
Kijkje achter de voordeur: homoseksualiteit binnen het huwelijk	5
3 Impact	7
4 Wat doet GO?	8

5 GO biedt helder stappenplan	9
Veiligheidsinschatting	9
Ontwikkeling van het kind	9
Aandacht voor verwerking	10
Scheidingsanalyse nader bekeken	10
Plan van aanpak	11
Kijkje achter de voordeur: familiedwang	11
6 Goede ervaringen met GO-model	13
7 Instrumenten en training GO	14

H1 | Inleiding

1 op de 5 kinderen maakt een scheiding van zijn of haar ouders mee. In 15 tot 20% van die gevallen is sprake van een vecht- of conflictscheiding, de zogenaamde 'complexe scheiding'. Dan wordt de ontwikkeling van kinderen bedreigd en de situatie mondt regelmatig uit in een aanmelding bij jeugdzorgorganisaties. Dit vraagt veel tijd en energie van de professionals in de jeugdzorg. Zij zijn dan ook zeer geholpen met een structuur om tijdig grip te krijgen op (complexe) scheidingssituaties. Binnen BMC is daarom de GO (Gesepareerd Ouderschap - analysemodel voor complexe scheidingen) ontwikkeld, die de schadelijke effecten van complexe scheidingen voor ouders en kinderen helpt beperken.

Inzichtelijke probleembeschrijving zorgt voor gestructureerde interventies

De GO helpt professionals in de jeugdzorg onder meer bij het opstellen van een juiste probleembeschrijving en inschatting van de ernst van de situatie. Vervolgens wordt er een op maat gemaakt gezinsplan ontwikkeld en kunnen er passende interventies georganiseerd worden. Hierbij gaat de aandacht niet alleen uit naar de ontwikkeling en veiligheid van betrokken kinderen, maar ook naar het welzijn van de ouders. Snel en op de juiste wijze optreden is van groot belang voor een zo goed mogelijk herstel van de relaties. Het kan onnodige jeugdbeschermingsmaatregelen en herhaalde meldingen voorkomen en het gezin kan zich zo goed mogelijk ontwikkelen, in een veilige omgeving.

Floor van Essen, drijvende kracht achter de GO

Binnen BMC is Floor van Essen een gedreven professional binnen de jeugdzorg. Over haar motivatie om de GO te ontwikkelen zegt ze zelf: "De afgelopen 10 jaar heb ik mij verwonderd over de onmacht en de handelingsverlegenheid rondom 'complexe scheidingen'. Door die verwondering en het groeiende aantal (complexe) scheidingen ben ik mij gaan inzetten voor diverse initiatieven en projecten. Als gedragswetenschapper en manager heb ik mij gespecialiseerd in het onderwerp in relatie tot de jeugdhulpverlening. Op basis van uiteenlopende projecten, ervaringen en wetenschappelijke onderzoeken ben ik ervan overtuigd dat het aantal complexe scheidingen kan worden teruggedrongen door een effectievere gezamenlijke aanpak. Daar is de GO uit voortgekomen, een instrument dat ervoor zorgt dat professionals in de jeugdhulpverlening met meer motivatie de complexe problematiek kunnen aanpakken." In nauwe samenwerking met psychologen, orthopedagogen en managers binnen de jeugdhulpverlening is eerst het analyse-instrument achter GO uitgewerkt en vervolgens de praktische uitwerking, trainingen en workshops.

Kijkje achter de voordeur: afwijzing

Een huisarts doet melding bij Veilig Thuis naar aanleiding van een verdachte blauwe plek bij een 6-jarig kind. Er vinden verschillende interviews plaats rondom de voorgenomen scheidingssituatie. De emoties zijn al hoog opgelopen bij de moeder, die het kind wil weghouden bij de vader. Veiligheid is in het geding, dus de omgang wordt tijdelijk on hold gezet.

Nadat de feiten zijn getoetst, op een open, beschouwende wijze, blijkt dat de vader valselijk werd beschuldigd. Tijdens het diepte-interview met moeder, wat een vast bestanddeel is van GO, geeft moeder zelf toe dat ze had gelogen. Vervolgens trekt zij de aangifte in en krijgt zij hulp bij het verwerken van de afwijzing door de vader.

Beide ouders hebben hulp gekregen bij het volbrengen van coöperatief ouderschap, waarbij het GO-model een goede leidraad was om tot de kern van de problematiek te komen en vervolgens met de professionals aan de noodzakelijke oplossing te werken.

H2 | Over complexe scheidingen

Dagelijks scheiden er mensen in Nederland. Bijna 40% van de mensen, getrouwd of met een geregistreerd partnerschap, maakt dit mee. Berucht is het begrip 'vechtscheiding' of 'conflictscheiding' (high conflict divorce), maar er zijn ook andere factoren die met scheidingen te maken hebben, zoals financiën, familie en school. Voor dergelijke situaties hanteren we liever het begrip complexe scheiding, omdat ze in alle gevallen grote gevolgen kunnen hebben voor betrokken kinderen. Kinderen kunnen emotionele onveiligheid ervaren en daarmee het vertrouwen in de beschermende ouder verliezen. Een chronisch tekort aan de noodzakelijke positieve aandacht of het dagelijks betrokken worden bij conflicten kan de vorm aannemen van emotionele verwaarlozing en/of psychische kindermishandeling en de ontwikkeling van het kind ernstig bedreigen. Kinderen kunnen hierdoor, zowel op de korte als de langere termijn problemen vertonen, zoals angst, depressie, problemen met relaties, antisociaal gedrag en verslechtering van de schoolprestaties. Ook voor ouders heeft een conflictscheiding negatieve gevolgen. De manier waarop de ouders na de scheiding met elkaar omgaan, is zowel voor de ouders als hun kinderen een kritische factor bij de aanpassing aan de nieuwe situatie na de scheiding oftewel aan het gesepareerd ouderschap.

Complexe scheidingen kunnen leiden tot geweld. Wanneer kinderen getuigen zijn van geweld tussen ouders, geldt dit in ons land als kindermishandeling. Er is dan sprake van urgentie, waarbij de professional een context moet creëren om een einde te maken aan die situatie. Er moeten dan twee ogenschijnlijke tegenpolen verenigd worden: "we moeten het samen doen" en "er is geen sprake van vrijblijvendheid". De professional kan immers niet accepteren dat ouders doorgaan met het mishandelen van hun kind of kinderen, maar de

ouders moeten ook niet het gevoel krijgen dat men hen laat vallen. Er dient aandacht te zijn voor zowel het kind als de ouders. Het gaat om de ontwikkeling en veiligheid van het kind, maar ook om het welzijn van de ouders. Het gaat niet alleen om de mishandeling zelf, maar ook om de oorzaak van die mishandeling. Dat is van groot belang voor een zo goed mogelijk herstel van de relaties. Hoe eerder in een ontwikkeling - of scherper: ontsporing - kan worden ingegrepen, des te meer en beter kan schade worden voorkomen, bij kind en ouder.

Kijkje achter de voordeur: homoseksualiteit binnen het huwelijk

Na een huwelijk van 15 jaar blijkt dat vader homoseksueel is. Hij komt uit de kast, wat voor moeder, kinderen en familie erg onverwachts komt. Er ontstaan twee kampen (aan vaders- en moederszijde) en de situatie mondt uit tot een enorme strijd.

De GO-interventie wordt ingezet op de netwerkkampen en de-escalatie. Hierdoor werd snel duidelijk wie steunend is voor de kinderen en ouders (supporter) en wie belastend is voor het gezin (hooligans). Bovendien zijn er veiligheidsafspraken gemaakt.

De uitkomsten van de scheidingsanalyse zorgden voor inzichten bij de ouders en hebben ertoe geleid dat oma een 'minder groot podium' kreeg, waardoor escalaties sterk verminderde. Nadat alle betrokkenen een luisterend oor hebben gevonden gaat het scheidingsproces nu succesvol verder.

H3 | Complexe scheidingen hebben grote impact

Elke professional in de jeugdzorg kent de situatie waarin de ontwikkeling van kinderen bedreigd wordt vanwege de scheiding van hun ouders. Het gaat vaak om structurele onveiligheid. Dat duurzame oplossingen niet eenvoudig zijn, blijkt uit het feit dat jeugdzorgorganisaties vaak herhaalde meldingen van de problematiek krijgen. Alleen al bij de Raad voor de Kinderbescherming zijn er zo'n 5300 gezags-en omgangsonderzoeken per jaar. De impact binnen het sociaal domein is dan ook groot. Onderzoek laat zien dat

- er veel professionals betrokken zijn bij de problematiek (zie tabel 1),
- er veel en vaak heraanmeldingen worden gedaan, met het risico van 'rondpompen' binnen de keten.

Daarmee duren 'zaken' langer dan noodzakelijk, olopend tot wel 2-10 jaar. Dit gaat ook gepaard met schade aan de weerbaarheid van zorgprofessionals. Veel professionals voelen zich handelingsverlegen. De hulpvragen, waarbij een scheidingsproblematiek in het geding is, kosten hen veel tijd en energie. Bovendien moeten zij tegemoetkomen aan de roep om het eigen probleemoplossend vermogen van de cliënten te activeren en stimuleren.

Tabel 1. Per domein de professionals die betrokken kunnen zijn bij een complexe scheiding in Nederland. Rondom één scheidingssituatie kunnen soms wel 10 tot 14 verschillende professionals tegelijkertijd betrokken zijn vanuit diverse domeinen.

Domein	Professional	Rol/Taak
Zorgdomein	1. Raad voor de kindbescherming (RvdK)	Onderzoek G&O en/of maatregel
	2. Jeugdprofessionals (o.a. wijkteam)	Jeugdhulp + toe leiden naar
	3. Kindbehartiger	Jeugdhulp
	4. Gecertificeerde instelling	Uitvoering van maatregel
	5. Veilig Thuis	Onderzoek KM& HG
	6. (kinder)psychologen	Jeugdhulp/volwassenzorg
	7. Maatschappelijk werkers	Begeleiding
	8. Kinderdagverblijf	Opvang
	9. Consultatiebureau	Consulteren/monitoren
	10. Huisarts	Consultatie/doorverwijzen
Juridisch domein	11. Advocaten	G&O
	12. Rechtbank	G&O
	13. Mediators	Mediation
Onderwijs	14. Scholen	Onderwijs

H4 | Wat doet GO?

Het door BMC ontwikkelde model wil de schadelijke effecten van complexe scheidingen voor ouders én kinderen beperken en liever nog voorkomen. Het analysemodel leert professionals bij (complexe) scheidingssituaties tot een juiste probleembeschrijving te komen, het geeft richting aan doelen waaraan en het gezin kan werken en advies over passende interventies. GO kan al worden ingezet wanneer de ouders nog aan het begin van het scheidingstraject staan. Het biedt handvatten voor de communicatie met de ouders en de kinderen en voor eventueel noodzakelijke veiligheidsbesluiten en helpt signaleren of er sprake is van acute of structurele onveiligheid. Dit betreft ook het omgaan met beschuldigingen van (seksueel) misbruik binnen het gezin. Het instrument maakt duidelijk wat de aard, de duur en de oorzaak van de scheidingsproblematiek is. De professional kan de ouders en kinderen meenemen in een verkenning naar meer inzicht in het ontstaan van problemen en de situatie. Het kunnen verwoorden helpt bij het vinden van erkenning en herkenning en het verwerken van de gebeurtenissen en het (her)structureren van hun leven.

Uitgangspunten GO analyse-model

- ontwikkeling, veiligheid en welzijn van kinderen en ouders staan centraal, ook preventief
- samenwerken zo ver het kan
- zo vroeg mogelijk inspringen en stroomlijnen van informatie
- grip krijgen op de situatie met behulp van kennis en kunde

Er wordt zoveel mogelijk de-escalerend gewerkt, waarbij individuele gesprekken met ouders ook mogelijk zijn. Met name als er veiligheidsredenen zijn, gaan we binnen GO (eerst) individueel met ouders in gesprek. Daarnaast is de visie dat in sommige gevallen coöperatief ouderschap niet haalbaar is, bijvoorbeeld wanneer ouders te verstrikt zijn in de eigen problematiek of dat er sprake is van een verslaving. Er wordt dan meer ingestoken op parallel ouderschap of in een uiterst geval kan eenhoofdig gezag worden aanbevolen.

H5 | GO biedt helder stappenplan

De werkwijze bij Gesepareerd Ouderschap volgt een helder stappenplan, vanaf een analyse tot een plan van aanpak.

Stap 1. Beoordeel of het een complexe scheiding is	Stap 4. Beschrijf de relatie, communicatie en conflicten (escalatieladder)	Stap 7. Beoordeel signalen van psychische/psychiatrie
Stap 2. Beoordeel het type huwelijk/scheiding	Stap 5. Analyseer de ontwikkeling van het kind	Stap 8. Beoordeel wat de rol is van het netwerk
Stap 3. Analyseer scheidingsproces	Stap 6. Beschrijf de opvoedvaardigheden van ouders	Stap 9. Beschrijf de juridische status
		Stap 10. Plan van aanpak

De vaste elementen zijn:

- **veiligheid**
(deze komt continu terug in het proces)
- **ontwikkeling van het kind**
(komt ook continu terug in het proces)
- **aandacht voor verwerking en verwachtingen**
(basisstap 1 van het analysemodel)
- **scheidingsanalyse**
(basisstap 2 van het analysemodel)
- **plan van aanpak**
(basisstap 3 van het analysemodel)

Veiligheidsinschatting

Complexe scheidingen worden vaak gekenmerkt door:

- fysieke agressie
- verbale agressie
- stalking en/of
- psychisch geweld.

Deze vormen van geweld zijn vaak van tijdelijke aard. In de meeste gevallen keert de rust terug wanneer de scheiding is geregeld. Maar gebeurtenissen kunnen ernstige gevolgen hebben. De eerste stap is dan ook de veiligheidsinschatting, te onderscheiden in structurele onveiligheid en acute onveiligheid. De veiligheidsindicatoren zijn specifiek gericht op complexe scheidingen. Wanneer er veiligheidsrisico's blijken te bestaan, wordt er vervolgens een veiligheidsplan opgesteld.

Ontwikkeling van het kind

Naast de veiligheid staat de ontwikkeling van het kind voortdurend centraal. Op basis van specifieke kennis worden toegesneden middelen en gesprekstechnieken ingezet, die steunend zijn voor het kind dat zich in de situatie van een complexe scheiding bevindt. Een van de vaste elementen van de analyse is een individueel

gesprek met het kind. Hij of zij kan dan - zonder ouders - over zijn of haar eigen beleving vertellen: het 'kindverhaal'. De GO helpt de professional bij het analyseren van

- het verhaal van het kind over de scheiding
- de factoren die specifiek op dit kind en zijn of haar ontwikkeling betrekking hebben
- de loyaliteit van het kind jegens een of beide ouders.

Aandacht voor verwerking en verwachtingen

Verlies en rouw spelen een grote rol in scheidingsprocessen. Gescheiden ouders en hun kinderen moeten niet alleen wennen aan een nieuwe situatie, ze moeten ook de oude situatie loslaten. Bij een complexe scheiding wordt het leven van beide ouders en hun kinderen in meer of mindere mate ontwricht. Zij moeten leren aanvaarden dat hun relatie als (gelukkige) samenwonende partners eindigt en dat het kerngezin er niet meer zal zijn. Vaak zijn een of beide partners daar nog niet aan toe. Dit kan (bovenmatige) spanning oproepen, het probleemoplossend vermogen blokkeren en een

belemmering vormen voor hun kinderen om zich aan de nieuwe situatie aan te passen. In de analysefase wordt extra aandacht besteed aan de veranderingen en de rouw die daaruit voortkomt. Naast rouw en verwerking is het ook van belang dat ouders en kinderen weten waar ze aan toe zijn. Om deze reden wordt er naast rouw ook aandacht besteed aan verwachtingsmanagement door uitleg te geven over de werkwijze, de procedures, rollen en gedragsregels.

Scheidingsanalyse nader bekeken

Het scheidingsanalysemodel geeft inzicht in de ernst van de scheidingssituatie en de conflicten, ongeacht of de scheiding wel of niet complex of problematisch is. De analyse bestaat steeds uit dezelfde vragen, volgens een vast stappenplan. Dan wordt duidelijk wat de aard, de duur en de oorzaak van de scheidingsproblematiek is. Met die gegevens wordt helder aan welke doelen het gezin kan werken met daarbij advies over passende interventies. Ook is er binnen het model aandacht voor beschuldigingen van seksueel misbruik binnen de scheidingssituatie indien daar sprake van is.

Plan van aanpak

Tijdens de onderzoeksfase is helder geworden wat onderliggende problematiek is bij ouders en kinderen, individueel en in de onderlinge relatie. Dankzij de gesprekstechnieken is er helderheid, inzicht, erkenning en herkenning gekomen, bij ouders en kinderen. Pas dan kunnen de doelen worden bepaald waar de ouders, het kind en de omgeving aan gaan werken. Dit kunnen zowel algemene doelen als specifieke scheidingsdoelen zijn. Bijvoorbeeld over

- het verminderen van conflicten tussen ouders ('safety first')
- het verbeteren van de communicatie
- het bevorderen van gezonde ouder-kind relaties
- kinderen weghouden uit het midden van het conflict tussen de ouders.

Vervolgens kan een op maat gemaakt plan van aanpak worden uitgewerkt met indicaties van de interventies die ervoor moeten zorgen dat de doelen worden bereikt. Dit betreffen interventies die passen bij de doelen van het gezin, wat de kans op mismatching en rondpompen in de keten verkleint.

Tenslotte staat in het plan van aanpak wie welke taken en rollen gaat uitvoeren en hoe het proces gemonitord gaat worden.

Kijkje achter de voordeur: familiedwang

Ouders zijn op de leeftijd van 50-60 jaar. Na jarenlang onbegrip over niet-gediagnosticeerd autisme wordt het moeder te veel. Zij wil uit de relatie stappen en trekt de steun, als kostwinner, in. De vader verstart, de situatie escaleert en de hele familie dreigt te ontsporen, met meldingen bij Veilig Thuis met mogelijk een maatregel door Jeugdbescherming als gevolg.

Dankzij de GO-training werd de hulpverlener een serieuze gesprekspartner en hebben ouders en kinderen inzicht gekregen in ieders aandeel en zijn of haar problematiek. Uiteindelijk is er geen maatregel gekomen.

H6 | Goede ervaringen met GO-model

De GO is met enthousiasme ontvangen door professionals, ouders en kinderen. De werkwijze leidt tot betere adviezen, meer motivatie om tot aanvaarding en verandering te komen en tot positieve energie bij alle betrokkenen.

Binnen Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond is de werkwijze bij complexe scheidingen al een aantal jaren toegepast: "Het geeft de professionals grip op en handvatten voor handelen bij conflictscheidingen. We nemen in de veiligheidstaxatie zoveel als mogelijk de indicatoren van Gesepareerd Ouderschap mee", aldus VTRR (2019)

De resultaten met het GO-model zijn positief. De trajecten worden door professionals als nauwkeuriger ervaren, waarbij zich minder terugval of terugkerende klachten voordoen. Daarvoor zijn slechts enkele gestructureerde gesprekken nodig. Bij (terecht) vermoeden van seksueel misbruik gaat onmiddellijk de rode vlag uit, met een melding bij de zedenpolitie. Het onderzoeken over wel/niet terechte melding is makkelijker door de vaste structuur van GO. De vragen leiden tot meer inzicht, ook rondom de zogenaamde psycho-educatie.

Professionals waren vaak bang om meegezogen te worden in conflicten die een rol spelen bij de scheiding. Daarom stelden ze in onvoldoende mate vragen als: "Waar komt uw boosheid jegens uw ex-partner vandaan?" of "Hoe staan de financiële schulden in verhouding tot de huidige conflicten?" De ervaring leert dat zulke vragen juist erg belangrijk zijn. Ze brengen inzicht in de ontstane situatie en leiden tot erkenning en herkenning bij ouders en kind.

H7 | Instrumenten en training GO

Er is een uitvoerige 3-daagse training ontwikkeld, specifiek gericht op professionals in de jeugdzorg, waaronder ook medewerkers van de Raad voor de Kinderbescherming, Veiligheidsteams, Veilig Thuis, Wijkteams en Jeugdbescherming. Aanvullend is het mogelijk om na de training ook coaching on the job te krijgen, waarbij er een koppeling wordt gelegd tussen de praktijk en wat is aangeleerd tijdens de training. Tenslotte bestaat de mogelijkheid om het taxatie-instrument niet alleen aan te leren maar ook te implementeren in het bestaande systeem.

In totaal zijn er dus drie mogelijkheden:

1. Basistraining GO
2. Driedaagse Training GO + werkboek
3. Driedaagse training GO + coaching on the job

BMC helpt jeugdzorgorganisaties het GO-model in praktijk te brengen, in een uitvoerende, begeleidende of aansturende rol, afhankelijk van de vraag van het management of de professional.

Meer informatie & contact

Floor van Essen geeft graag meer informatie over GO-analysemodel voor complexe scheidingen. Maak een vrijblijvende afspraak op 06 - 38 01 45 79 of via floor.van.essen@bmc.nl.

Floor van Essen MSc
06 - 38 01 45 79
floor.van.essen@bmc.nl

Colofon

Gesepareerd Ouderschap: de Werkwijze

Juni 2020

Auteur: Floor van Essen Msc e.a.
Druk: Randstad Groep Nederland

Kijk voor meer informatie ook eens op onze website www.bmc.nl